

PRESENTACIÓ

Quan el juliol de 2020, a l'inici de la pandèmia del coronavirus, Montserrat Bacardí i Francesc Foguet, coordinadors del cicle «Clàssics contemporanis», ens van demanar quin era l'autor al qual volíem dedicar la sessió sobre el gènere de la novel·la, ens vam posar d'acord, de seguida, en un nom: el de Francesc Serés. No hi ha dubte que els nostres gustos personals hi van influir. Però amb això, certament, no n'hi havia prou perquè també tots dos vam coincidir a qualificar Serés com un dels millors narradors actuals, per la seva versatilitat i pel seu creuament entre la realitat i la ficció, que li ha permès construir un imaginari de la societat actual des de Saidí (petita localitat de l'anomenada Franja de Ponent, on va néixer) al Penedès, tot passant per la Garrotxa, en què, a través del joc amb la tradició literària, s'interroga sobre el món del treball, les relacions humanes i el pes del record en la construcció del present. Títols com *De fems i de marbres* (2003), *La força de la gravetat* (2006), *Contes russos* (2009), *La pell de la frontera* (2014) o *La casa de foc* (2020), per citar-ne només uns quants dels que conformen la seva dilatada trajectòria, ho corroboren. No hi ha dubte que Serés, a dia d'avui, és un autor que sap conjuminar qualitat i comercialitat, dos substantius que, moltes vegades, s'exclouen mútuament. Pensem en l'èxit de vendes assolit per la novel·la *La casa de foc*; un text —i un autor— a qui el recentment traspassat i enyorat amic Llorenç Soldevila va dedicar la semblança paisatgística amb què clou el llibre *Universos literaris*, aparegut a les darreries de 2021, i que representa el colofó a la seva magna «Geografia literària».

El 26 d'octubre de 2018 Serés, en la taula rodona convocada a propòsit del simposi *La narrativa catalana al segle XXI, balanç crític*, que formava part del cicle «Balanç crític de la literatura catalana actual», i que va ser recollida en el volum del mateix títol publicat el 2019,

afirmava sobre la seva literatura: «el que crec que és important del projecte literari és la capacitat d'illuminar alguna zona que no estava il·luminada, de parlar d'algun racó del qual no es podia parlar, de crear un món que no estava creat; em sembla que hi ha un component individualista que és imprescindible i que deu crear una tensió entre l'agrupació i la trajectòria personal». El projecte que hi exposava el narrador franjolí és l'eix que vertebrava aquest llibre, que recull els treballs que es van presentar a la jornada «Francesc Serés: la pell de la realitat», impulsada per la Societat Catalana de Llengua i Literatura (filial de l'IEC), i que va tenir lloc a l'Institut d'Estudis Catalans el 3 de març de 2023. Es tractava de la segona jornada de «Clàssics catalans», després de la dedicada a la poeta Dolors Miquel; un cicle centrat en una figura representativa de la literatura catalana del segle XXI, amb un recorregut plenament consolidat i encara en expansió.

La jornada es va organitzar en tres blocs diferents (ponències, comunicacions i entrevista) en què una sèrie d'estudiosos, des de perspectives i metodologies diferents, ens van il·luminar sobre els múltiples caires de l'obra de Serés. Els textos que presentem a continuació exposen les principals contribucions de la jornada. A la ponència inaugural Xavier Pla, partint del llibre *Réparer le monde*, de l'assagista francès Alexandre Gefen, defensa la utilitat de la literatura de Serés i, en especial, la dels darrers llibres, *La pell de la frontera*, *La casa de foc* i *La mentida més bonica*, ja que posa en contacte el lector amb la veu d'aquells que fins ara no en tenien (immigrants, malalts marginals...) i, en conseqüència, amb «experiències de pensament social». Pla connecta també les propostes de Serés amb les de narradors francesos (*Reparar els vius*, de Maylis de Kerangal) i catalans (*Els nois*, de Toni Sala, i *Dies de frontera*, de Vicenç Pagès Jordà) i amb pel·lícules que mostren la «Catalunya real» (*Petit indi*, de Marc Recha, o *La plaga*, de Neus Ballús). Les notes de lectura dels llibres seresiens al·ludits demostren per a Pla que es tracta d'un autor «tot terreny» i que la seva és una literatura de «contacte», de proximitat.

Altrament, a la segona ponència, Simona Škrabec indaga en la naturalesa fragmentària d'una part de l'obra de Serés, tot insistint en la capacitat que té l'autor de dir literàriament la realitat, a través d'«un relat concret i plausible» que forma part d'un tot unitari. Relacionant-lo

amb altres ficcions contemporànies (les pel·lícules *Alcarràs*, de Carla Simón, i *Dies d'agost*, de Marc Recha, o el llibre *Els altres catalans*, de Paco Candel), Škrabec recorda algunes de les problemàtiques que treu a la llum l'imaginari seresià, com la dificultat de compartir referents culturals amb altres obres del mateix territori o la vulnerabilitat que afecta col·lectius d'individus exclosos, com els immigrants que no poden regularitzar la seva situació legal. Finalment, Škrabec també explora l'impacte que té la globalització en l'imaginari seresià, centrant-se, sobretot, en els efectes que la lògica acumulativa capitalista provoca en la vida de la gent de Saidí i del seu entorn.

En la seva comunicació, Júlia Ojeda-Caba tracta la dimensió política de tres obres de Serés (*La pell de la frontera*, *La casa de foc* i *La mentida més bonica*), interpretant-les des del punt de vista de dues crisis interrelacionades: la crisi econòmica de 2008 i la crisi política provocada pel moviment independentista —una crisi que comença el 2011, l'any de la sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut català. D'una banda, Ojeda-Caba analitza com aquestes tres obres expliquen el fenomen de la bombolla econòmica, basada en l'auge del sector immobiliari. I de l'altra, considera que constitueixen un bon exemple de relat de resistència al que anomena *Cultura de la Normalització*, és a dir: la fantasia de normalitat cultural en què, al seu entendre, es basa el discurs cultural hegemònic català d'ençà de la transició, un relat que, en part, ha condicionat també la mobilització independentista. Aquest darrer tema l'aplica a l'anàlisi de *La mentida més bonica*, l'última novel·la de l'autor, centrada en el Procés independentista.

Montserrat Clua situa l'obra de Serés en el marc d'una fèrtil i prometedora relació: la de l'antropologia amb la literatura. Després de fer un breu recorregut històric sobre el desenvolupament de la disciplina, Clua destaca el progressiu protagonisme que, d'ençà del gir postmodernista, l'escriptura literària ha tingut en l'antropologia. Al seu entendre, l'obra de Serés és influïda pel treball pioner d'Alberto Cardín, que va ser professor seu a la universitat, el qual combinà la seva feina d'antropòleg amb l'escriptura literària. Malgrat que Serés no ha exercit mai d'antropòleg, en la seva literatura, argüeix Clua, podem detectar-hi «la mirada crítica de la disciplina», palesa en la manera com es

documenta, tria els temes i els narra. Això ha fet que la seva obra (com la de Paco Candel) pugui ser estudiada com a descripció etnogràfica d'una realitat molt poc tractada pels antropòlegs: la immigració a la Franja i a les terres de Ponent.

En el capítol dedicat al teatre seresià, Francesc Foguet i Boreu explora aquesta faceta poc coneguda de l'autor. La seva anàlisi s'articula en tres parts. En la primera fa un ampli repàs de les traces dramàtiques presents en l'obra narrativa, manifestes no només en la creació de personatges «desplaçats», que semblen viure fora de lloc, o en la tria d'espais similars a escenaris, sinó també en l'ús de la metàfora de la vida com a *teatrum mundi*. La segona i tercera se centren en l'obra dramàtica, que és dividida en dos grups: d'una banda, hi ha les tres peces teatrals aplegades a *Caure amunt* —en el qual Serés actualitza tres obres clau de les lletres catalanes: la *Crònica*, de Muntaner, l'*Es-pill* de Roig i la *Disputatio*, de Llull— i, de l'altra, tenim dues comèdies inèdites, que escriu per a Rafael Faixedas i Carles Xuriguera, i una peça d'encàrrec inclosa al llibre col·lectiu *Carroussel*. Tot i que la dedicació al teatre per part de Serés ha estat puntual i determinada pels encàrrecs, Foguet hi troba un potencial i, sobretot, una coherència en relació amb l'obra narrativa, sobretot en l'adopció, com a fil comú, d'una mirada crítica sobre la realitat catalana.

Tenint en compte el protagonisme que la traducció (especialment d'autors actuals) té en el sistema literari, Pep Sanz Datzira aborda el tema de les traduccions de l'obra de Serés, centrant-se, principalment, en la recepció dels llibres traduïts. Pel que fa a les autotraduccions, Sanz Datzira assenyala el tracte desigual que reben respecte a les traduccions. Mentre que en les primeres sovint no s'explicita, de manera evident, que es tracta d'una traducció, en les segones aquesta informació és clara perquè la coberta o la portada inclouen el nom del traductor/a. Pel que fa a les traduccions, Sanz Datzira destaca la complexitat del llibre *Contes russos*, un recull que Serés presenta com si fos una antologia de contes traduïts, d'autoria múltiple. Aquest joc, que en l'original s'expressa a través de la inclusió, en la portada, de la nota «Traducció del rus d'Anastàssia Maxínovna», desapareix en la majoria de traduccions, on la nota és substituïda per la referència al nom real del traductor/a del català.

El darrer text del volum és la transcripció de l'entrevista que Alba Granell féu a Francesc Serés, amb la qual li donarem veu. En la seva intervenció, l'escriptor explica els estímuls que motiven la seva literatura, justifica la necessitat d'assumir el risc en el canvi de temàtiques i de llocs, i descriu la manera com recrea unes històries que provenen d'experiències quotidianes, que li han arribat a través de la conversa i l'observació. En la seva aproximació, a frec de pell, al món, s'illumina vides en minúscula, properes però poc explicades, les quals, gràcies a la literatura, esdevenen comunicables. Són el moll de l'os de la ficció seresiana.

El volum que el lector té a les mans no pretén, com no pot ser de cap altra manera, posar el punt i final a les lectures, comentaris i anàlisis de l'obra de Serés, sinó contribuir a la divulgació i a l'estudi del que ha esdevingut un dels narradors més rellevants que ha donat la nostra literatura en el segle actual.

MARIA DASCA, *Universitat Pompeu Fabra*
JOSEP CAMPS ARBÓS, *Universitat Oberta de Catalunya*